

STAND BY
VEISTOS JA INSTALLAATION MONIAISTISUUS

Laura Impola
Tutkielma
Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
2013

Sisällys:

1. Johdanto	3
2. Teokseni	6
3. Ajatuksen johdattaminen tunteen avulla	9
3.1. Haju ja tunto	11
3.2. Etäisyys tarkasteltavaan kohteeseen	12
3.3. Jos kosketan salaa...	14
3.4. Aistittava tila	15
3.5. Äänimaailman vaikutus tulkintaan	17
3.6. Aistikokemuksen haasteet taiteessa	18
4. Johtopäätökset	19
5. Lähteet	20

I. Johdanto

Tutkielmassani etsin installaation ja veistoksen rajapintoja sekä kokemuksen eroja eri taidemuotojen välillä. Pohdin kuinka aistit vaikuttavat teoksen näkemiseen ja kokemiseen, ja millaisin keinoin taiteilija voi ohjata katsojan kokemusta. Haen rajoja oman kokemusmaailmani kautta. Tästä syystä käytän esimerkkeinä myös lavastustaiteen elementtejä.

Olen toiminut teatterimaailmassa lähes koko elämäni, ja siksi minun on välillä vaikea ymmärtää esittävän taiteen ja kuvataiteen välisiä eroja. Toisinaan en näe esityksen ja näyttelyn välillä mitään muuta eroavaisuutta kuin esityspaikan. Toisinaan en huomaa siinäkään eroa. Minulle taiteen luokittelu esittävään taiteeseen ja kuvataiteeseen tuntuu kovin keinotekoiselta. Usein niiden sisällöt ja muodot voivat olla hyvinkin samoja, vain kenttä ja kentän sisäinen puhetapa eroavat toisistaan.

Taiteen katsojana ja kokijana olen hyvin intuitiivinen ja tunteikas. Analyyttinen taiteen tarkastelu tuntuu minulle vieraalta juuri siksi, että sama kokemus voidaan sanallistaa niin kovin erilaiseksi kunkin ammattikentän uskottavaa puhetapaa käyttämällä.

Olen kokemuksellinen taiteen tekijä ja kuluttaja. Joskus tuntuu että koen taidetta väärin, kun en halua analysoida teoksia liikaa kentän sisäisillä diskursseilla. Toisaalta sellainen taidepuhe, joka nojaa vain katsojan henkilökohtaisiin tuntemuksiin muuttuu helposti mielipideasiaksi vailla yhteistä kieltä jolla teoksesta voisi puhua neutraalisti. Taiteen intohimoisena tekijänä neutraali taiteesta puhuminen tuntuu kuitenkin äärimmäisen hassulta ajatukselta.

Yksi taidemuotojen erottamista vaikeuttava tekijä on sukupuutani pitkin kulkeva käsityöläisen identiteettini. Se on pakottanut minut opettelemaan taiteen diskursseja, jotta ymmärtäisin eroja niiden asioiden välillä, jotka omasta mielestäni on täysin samaa sarjaa. Olen kolmannen sukupolven käsityöläinen, isoisälläni oli puuverstas, joka on nyt siirtynyt enolleni. Isoäitini ompeli vaatteita omassa ompeluhuoneessaan, äitini on kouluttautunut ompelijaksi ja keraamikoksi, minä taas opiskelin neulevaatetusta ennen kuvataideopinnojen aloitusta. Olen siis kasvanut kovan ja pehmeän materiaalin keskellä. Olen kasvanut ympäristössä, jossa pihalle rakennettiin leikkimökki kotileikkien esittämistä varten, jos sellaisen halusi ja päälleen sai

äidin ompelemana juuri niin kauniin prinsessamekon kuin itse osasi paperille piirtää. Melkein mitä tahansa oli mahdollista tehdä itse. Käsityön suhde arkeen oli lapsuudessani aina luonteva. Perinteisiäkin asioita ratkaistiin luovilla konsteilla, eikä TAIDE ollut mikään erillinen elitistinen tapahtuma, jota varten olisi tehty suuria rituaaleja ja suunnitelmia. Piirsimme, maalasimme, ompelimme, rakensimme ja esitimme lauluja ja näytelmiä. Syntymäpäivillä värjäsimme jääpalat elintarvikeväreillä myrkyn vihreiksi ja teimme nakeista sormia, mantelista siihen kynnen ja ketsupista verta päälle.

Luovuuden käyttäminen hyödyllisessä ja hyödyttömässä oli minulle itsestäänselvyys, jonka kanssa olen nyt aikuisena joutunut taistelemaan. Minulle on käynyt ilmi, että käsityö, teatteri ja kuvataide ovat kuin kolme keskenään kilpailevaa sisarusta. Itselleni tämä tuottaa tietenkin suuria ongelmia, koska joudun kameleontin lailla vaihtamaan omia ammatti-identiteettejäni tilanteen mukaan ollakseni ammatillisesti uskottava. Teatterissa puhun tilankäytöstä, tunnelmista ja kokonaiskuvista, käsityöläisenä kerron materiaaleista, tekniikasta ja käytännön hyödyistä, kuvataiteilijana puhun prosessista ja sisällöistä. Todellisuudessa pohdin kaikessa työskentelyssäni kaikkia näitä asioita.

Kuva: Laura Laukkanen

Työskentelyä marraskuussa 2012

Arki ja luovuus ovat minulle toisistaan irrottamattomissa. Kaikessa näkemässäni on aina ajatus siitä, mistä se on rakennettu ja kuinka voisin tehdä sen itse sekä mitä tekisin itse toisin. Nähdessäni jotain uutta, minun on koskettava siihen, jotta oppisin mahdollisimman paljon. Tätä koskettamisen tarvetta käsittelen tässä tutkielmassa. Minulle kosketus ja tulkinta on hyvin lähellä toisiaan. Teoksia tehdessä kosketus on olennainen osa sisältöä. Tutkielmassani pohdin sitä kuinka kosketuksen tunne siirtyy tekijältä teoksen kautta katsojaan.

Kuva: Laura Laukkanen

Työskentelyä helmikuussa 2013

2. Teokseni

Oma teokseni Stand by on käytetyistä kahvipaketeista punottu veistos: peitto ja tyyny sekä ääninauha jossa kuuluu jääkaapin hurinaa. Teemana teoksessani on unettomuus, ajanhallinta ja tehokkuus. Kahvi tehostaa jaksamista, mutta samalla luo ongelmia nukahtamiseen. Tavoittelen katsojan samaistumista luomalla fiktiivisen tilan arkipäiväisestä materiaalista. Materiaalin tunnistettavuus on osa teoksen sisällön ymmärtämistä. Haluan luoda vahvan tunnetilan, johon katsoja voi peilata omat arkiset unettomuuskokemuksensa. Haluan myös saada esiin ajatuksia nukkumisen ja valvomisen hallinnasta muun muassa kahvin avulla.

Kahvin juominen kuuluu suomalaiseen identiteettiin. Pauligin televisiomainoksessa kahvi yhdistetään suomalaiseen käsityöläisyyteen sloganilla: Tunteella ja taidolla. Tätä tunnetta ja taitoa teokseni käyttää hyväkseen, luoden ristiriitaa perinteikkään rauhallisen kahvihetken ja nykyaikaisen take away-kahvikulttuurin väliin. Perinne rikotaan herättämään uusia ajatuksia ja tunne valjastetaan hyötykäyttöön.

Käsityö ja kosketus on ollut teosta tehdessä minulle tärkeää. Olen taitellut 3000 muovista hakasta ja yhdistellyt niitä toisiinsa pohtien sitä, kuinka muunnan kahvia suojaavan materiaalin ahdistavaksi kokemukseksi. Olen hakenut käsilläni kovan ja pehmeän välisiä suhteita. Kahvipaketin muovi on jäykkää ja hengittämätöntä. Se on materiaalina jotain hyvin erilaista kuin pehmeä kangas, joka yllä haluaisi nukahtaa. Minun on täytynyt ottaa selvää materiaalin luonteesta jotta olen voinut alkaa muovaamaan sitä uudeksi kokonaisuudeksi. Olen koittanut saada muoviin persoonaa taittelemalla sitä erilaisin tavoin, ja vääntämällä sitä rautalangan avulla väkivaltaisesti sellaisiin muotoihin, joihin se ei luonnostaan taivu. Voimalla ja pakottamisella olen luonut jäykkään ja taipumattomaan peittooni keveyttä ja ilmavuutta, liikkeen tuntua. Samalla olen luonut sillä ristiriitaa teokseeni. Teoksen fyysinen olemus on ollut merkittävässä osassa tekoprosessin aikana. Olen pureutunut materiaaliini olemukseen ja opetellut sen käyttäytymistapoja. Olen tullut tutuksi metallisen suojamuovin kanssa ja oppinut millainen ääni syntyy kun sakset leikkaavat kahvipaketin saumat auki.

Uskon käsityömaisten työtapojen viestittävän myös katsojalle tunteita, jotka syventävät teoksessani näkyviä elementtejä. Kahvipaketit ovat katsojalle tuttu elementti, joita jokainen on joskus pitänyt kädessään. Näin materiaalin tuntu on ikään kuin valmiina katsojassa. Sen avulla on helppo herättää monia tunteita työhöni liittyen. Katsoja tulee kuin vahingossa pohtineeksi teoksen tekoprosessia katsoessaan työtäni. Katsoja voi muistin, katseen ja haptisen havainnon kautta samaistua muovin taittamiseen, ja sen työlääseen käsittelyyn. Materiaali kutsuu kysymään kuinka tuo on tehty?

Teokseni myös hyödyntää synesthesiaa. Käytän moniaistillista viestintätapaa hyväkseni, osin tarkoituksella, osin oman henkilöhistoriani kautta tulevana automaationa. Teokseeni liittyy ääni, esteettinen tuntoaisti ja haju. Katsojaa johdatellaan aistien avulla löytämään teoksesta uusia merkityksiä. Tuntoaistin houkuttelun käyttäminen lähentää katsojan ja teoksen. Näin analyttinen ja kriittinen tarkastelu vähenee, ja katsoja löytää helpommin merkityksiä, eikä ”oikean” tai ”väärän” havainnon kokemusta synny niin helposti. Tuntoaisti on luotettavampi kokemuksellisesti kuin näköaisti (Roselyn Driscoll, *Art and the Senses*, S110).

Kuva: Laura Laukkanen

Tekijänä minulle on erityisen tärkeää että teoksessani on kohtia, joihin katsojan on välittömästi helppo samaistua. Siksi haluan kiinnittää installaatioon huomiota, ja luoda katsojalle tilan, jossa tutustua teokseen. En halua nostaa teosta jalustalle, vaan toivon katsojan pohtivan teoksen sisältöjä oman kokemuksensa kautta. Jalustalle nostettu teos etäännyttäisi sen liiaksi todellisuudesta ja tekisi veistoksestani enemmän tarkasteltavan objektin kuin koettavan teoksen. Haluan johdattaa katsojan tunteen, hajun, esteettisen kosketuksen ja äänen avulla kokemukselliseen installaatioon, joka herättää sekä selkeitä nopeita reaktioita, että pidempiä ja syvällisempiä ajatusprosesseja.

Kuva: Laura Impola

Yksityiskohta teoksesta Stand By

3. Ajatuksen johdattaminen tunteen avulla

Ihminen peilaa näkemäänsä oman kokemusmaailmansa pohjalta. Tästä syystä ajatuksen siirtäminen kuvan tai objektin kautta voi olla haasteellista. Tunne on yleismaailmallisempaa kuin ajatus. Kun teos pohjaa selkeisiin tunteisiin, joihin lähes jokaisen on mahdollista samaistua, on ajatuksen välittäminen helpompaa. Tällöin ajatus ei kulje lauseen muodossa, vaan se rakentuu intuitiivisesti kokemukseen perustuvaksi tiedoksi. Haluan työssäni keskittyä juuri tunteeseen. Veistäjänä tunteminen ja tunnusteleminen on tärkeä osa teosta. Vaikka katsoja ei saa koskettaa teosta, on silti teoksen tekniikka ja materiaali kosketeltava ja tuttu. Haluan hyödyntää tuntemisen ja tunnistamisen tunnetta.

Rosalyn Driscoll pohtii Art and the senses kirjassa näitä samoja kysymyksiä esteettisen kosketuksen ja haptisen havainnon kautta. Kosketus antaa meille enemmän tietoa kuin katse. Kosketuksessa saamme tietoa painosta, muodosta ja materiaaleista. Kosketus on kahdensuuntaista, kun kosket, tulet myös kosketetuksi. Materiaali vertautuu omaan ihoon ja kehollistuu. Kosketuksen kautta päästään lähemmäksi katsottavan asian todellisuutta ja päästään käsiksi sellaisiin

tietoihin, joihin pelkästä kuvasta olisi mahdotonta saada. Kosketus ja koskettamisen mahdollisuus on yksi merkittävä ero esimerkiksi veistoksen ja lavastuksen välillä. Lavastusta ei pääse koskemaan vaan sen koskettaminen on ulkoistettu näyttelijälle.

Materiaalin lisäksi taide käyttää paljon viitteellistä tietoa. Ihmisissä herätellään intuitiivisia kokemuksia siitä mitä jokin objekti on. Teos saattaa käyttää hyvinkin pieniä viitteitä, jotka näkö ja tunto yhdistää arkielämämme esineistöön. Ja jo pienilläkin viitteillä saatamme löytää materiaalin tunnun esteettisessä kosketuksessa. Riittää että kehollamme ymmärrämme millaista pintaa visuaalinen kuva meille viestittää.

Taiteessa taiteatterissa ei oletettavasti ole kotalon seinäoikea seinä eristeinen ja säänkestävine ulkopinnoitteineen, riittää että katsoja tunnistaa seinän, tuntee sen liittyvän taloon ja ”tietää” että kyseessä on seinä. Joskus seinäksi riittää vain pieni vihje läpäisemättömyyden tunteesta, suojasta tai suojattomuudesta. Seinän olemuksessa voi käyttää hyväksi sekä visuaalisia että mentaalisia ärsykejä. Fred Sandback hyödyntää tätä ”tietoa”

seinän olemassaolosta omista teoksissaan. Hän luo tilaan objektin, jonka massa on todellisuudessa pääosin ilmaa. Tällainen silmäkääntötempu pohjaa juuri samaan keholliseen, jota hyödynnetään useissa eri taidemuodoissa. Kehomme tunnistaa seinän jo fyysisistä ääri viivoista. Varsinaiseen seinäpintaan emme tarvitse mitään näkyvää materiaa, silmäme ja kehomme olettaa tyhjien kohtien olevan lasia.

Kuva: <http://blog.art21.org/wp-content/uploads/2010/12/sandback-c1293479550665.jpg>

Fred Sandbackin veistos

3.1. Haju ja tunto

Yksi kuvataiteessa hyvin vähän käytetty tunteen tehostaja on haju. Hajua aliarvioidaan kuvataiteen kentällä edelleen, vaikka se voisi olla se yksi tunteen luova elementti joka olisi mahdollista myydä teoksen mukana. Erilaiset hajut luovat meille vahvasti mielikuvia, ja niiden hyödyntäminen voi olla hyvinkin hedelmällistä. Veistotaiteessa puuveistokset ovat ehkä tutuin tuoksua hyödyntävä muoto. Puun tuoksu on hyvin selkeä ja tunnistettava.

Skenografi Liisa Ikosella oli lavastuskurssillaan esimerkkinä muovipurkki, jonka sisältöä hän pyysi haistamaan, ja tämän jälkeen hän esitti kysymyksiä; Tunnistitko hajun? Onko haju lämmin vai kylmä? Mikä paikka tämä on? Heräsikö kenellekään negatiivisia ajatuksia? Haju, joka purkissa oli, oli kardemumma. Tämä haju herätti jokaisessa haistelijassa tunteita, ajatuksia joulusta, mummolasta ja lämmöstä. Yhdellekään haistajalle ei herännyt negatiivisia tunteita tästä hajusta, vaikka jokaiselle nousi hyvin vahvoja tunteita. On siis selvää että hajulla on vahva merkitys ja tunnelataus. Hajuun liittyvä synestesia on melko yleinen, mutta sitä käytetään taiteessa kovin vähän.

Tuntomuistin ja esteettisen kosketuksen käyttö nykytaiteessa taas saavuttaa pikkuhiljaa suosiotaan. Monet nuoret veistäjät ovat ottaneet materiaalikseen tutun tuntuisia materiaaleja. Neulotut ja virkatut työt nostavat päätään. Neulegraffiteista on tullut suuri yleisömenestys. Graffiti, joka on mielletty sotkemiseksi yhdistyy lempeään neulomiseen. Neuleen pehmeydellä on siis vaikutusta myös sisällön tulkintaan. Myös monet lapsuuden askarteluista tutut materiaalit ovat löytäneet tiensä taiteen kentälle. Taiteen kentällä on herätty esteettisen kosketuksen mahdollisuuksiin, ja niitä hyödynnetään yhä enemmän. Materiaalin tunto on yksi kuvanveiston tärkeistä osa-alueista.

3.2. Etäisyys tarkasteltavaan kohteeseen

Terike Haapoja käsittelee tekstissään ESITYS vai INSTALLAATIO liikkumisen vaikutusta katsomiseen. Yksi hyvin huomattava ero veistoksen, installaation ja lavastuksen välillä on katsojan etäisyys tarkasteltavaan kohteeseen. Lavastus on usein rakennettu melko kauas katsojasta. Katsoja näkee sinne, ja näkee kuinka toinen ihminen toimii siellä, mutta katsoja ei pääse itse lähelle. Hänelle ei edes tarjota mahdollisuutta osallistua tapahtumiin. Katsoja jää siis vain katsojan rooliin. Hänen on tarkoitus istua paikallaan ja seurata tapahtumia ulkopuolisena. Hänen roolikseen jää uppoutua tapahtumien kulkuun eläytymällä näyttelijän tunteeseen. Katsojan ei kuulu tuntee lavalla nähtäviä esineitä tai muita objekteja. Ne ovat vain apuvälineitä samaistuttavan maailman luomisessa ja tunnettavuudessa.

Veistoksessa katsoja pääsee kohteen lähelle. Katsoja voi kiertää kohdetta, siirtyä lähemmäs ja kauemmas ja valita kuvakulman mistä objektia tutkii. Hän pystyy hyödyntämään omaa kehoaan teoksen tulkinnassa. Installaatiossa taas katsoja astuu ikään kuin teoksen sisälle. Tila jossa katsoja on, on tila jossa teoskin on.

Katsoja ja teos on ikään kuin samalla tasolla teoksen kanssa. Kehollisuus ja katsojan osuus teoksessa korostuu. Tilassa liikkuminen auttaa muodostamaan kokemuksia, jotka yhä syventävät teoksen tulkintaa.

Katsoja voi luottaa näkemäänsä, sillä hän voi myös tuntee sen kehollaan. Jos installaatiossa esine on sijoitettu kauimpaan nurkkaan, on sillä varmasti myös sanoma teoksen sisältöön. Katsoja aistii esineiden mittasuhteet ja sijainnit tilassa. Hänen ei tarvitse tehdä tietoista sanallista analyysiä teoksen sisältävistä objekteista, vaan hän pystyy analysoimaan tilaa omalla kehollaan, ilman sanoja ja etäännytyksiä. Kun tähän keholliseen kokemukseen lisätään visuaalista informaatiota, on mahdollista päästä hyvin syviin tunnereaktioihin. Vaikka katsoja ei saisi installaatiossa koskea objekteihin, hän on kuitenkin osana tilaa ja näin ollen hän pystyy keräämään omalla kehollaan informaatiota ympäristöstään. Siksi koen että veistoksen sijoittaminen osaksi installaatiota, ei vain valkoiselle veistosjalustalle, on yksi tärkeä ilmaisun tapa. Toki jalustalla oleva veistos on myös tilallisesti koettavissa, mutta jalusta usein etäännyttää katsojan fyysisestä

ja tällöin katsominen saa suuremman painoarvon. Veistosinstallaatiossa katsomisen suuntaa ei ole rajattu yhtä selkeästi ja näin katsoja joutuu omalla kehollaan pohtimaan mitkä asiat ovat osa installaatiota.

Kuva: Laura Impola

Stand By, taidehalli TRI:n parvelta

3.3. Jos kosketan salaa...

Installaatioon ja veistokseen liittyy koskettamisen mahdollisuus, joka lavastuksesta jää kokonaan pois. Salaa koskettaminen onkin yksi veistotaiteeseen liittyvä materiaallinen asia. Se on haptiseen kokemukseen liittyvä mahdollisuus. Keho tahtoo todella tietää miltä jokin tuntuu. Ihminen tuntee tarvetta kokeilla materiaalia ihollaan ja saada yhä enemmän tietoa esineen painosta, koostumuksesta ja materiasta. Tunteminen tuntuukin olevan olennainen osa koko taiteen tarkastelua. Siksi taiteilijan onkin hyvä pohtia selkeästi tämä mahdollisuus jätetään katsojalle, vai halutaanko sitä tarkoituksella rajata pois. Minulle on ehdotettu lopputyöni installointia pohdittaessa ”ethän koske taideteokseen”-kylttiä. Veistäjänä ja jatkuvana kehollisen tiedon kerääjänä tuntuu kovin vieraalta.

Veistoksen kosketeltavuutta omassa teoksessani rajaa sen matala sijainti katsojaan nähden. Jos katsoja haluaa koskettaa teoksen materiaalia, on hänen kumarruttava maan tasalle. Tämä on yksi kehollinen kynnyks koskettamiseen. Siihen liittyvä havainto kertoo, että teoksen koskettaminen vaatisi laskeutumista lattiatasoon.

Kuva: Laura Impola

Stand By esillä TRI:ssä

3.4. Aistittava tila

Teokseni rakenteessa yhdeksi merkittäväksi osaksi muodostuu tila, johon teos installoidaan. Se ei ole tarkkaan seinillä rajattu alue, vaan haluan hyödyntää aistihavaintoja tilan muodostumisessa. Käytän hyödykseni tässä sekä ääntä, että hajua. Molemmat sijoittuvat teokseen niin, että ne on mahdollista havaita vain riittävän lähellä teosta. Tämä on tapa, jolla koitan luoda tilan, kokonaisuuden, installaation teoksen ympärille. Koska taidenäyttelyssä näyttelyesineiden eli teosten koskettaminen ei ole sallittua, haluan laajentaa teokseni niin, että katsoja pääsee aistillisesti mukaan teokseen. Fyysinen kosketus voidaan vaihtaa esteettiseen kosketukseen, mutta ihmisen kosketus tilaan, jossa veistokseni sijaitsee on edelleen aitoa kosketusta ja tilan aistintaa. Tästä syystä valo, haju ja ääni on minulle tärkeä osa tätä installointia.

Myös mittasuhteet teokseeni olen pohtinut installaation kautta. Haluan tarjota katsojalle hyvin selkeän mahdollisuuden samaistua teoksen maailmaan. Tyyny ja peitto on 1:1 mittasuhteessa juuri siksi, että ihmisen olisi mahdollista tuntea itsensä tässä maailmassa makaamassa peiton alla. Muovisen materiaalin tuntu, ja siihen liittyvä ristiriita välittyy helpommin, jos

Kuva: Laura Impola

Hlmona -näyttelyn installointi

katsoja pystyy kuvittelemaan itsensä osaksi teosta. Myös näyttelytilan kolkkous ja betoninen lattia, tuovat installaatioon sisällöllistä syvyyttä. Katsoja voi pohtia teosta aistiessaan miltä tuntuisi maata tässä paikassa, kylmällä ja kovalla lattialla kuunnellen näitä ääniä ja haistellen näitä hajuja.

Kuva: Laura Impola

Stand By, yksityiskohta

3.5. Äänimaailman vaikutus tulkintaan

Teatterissa ja elokuvassa äänellä on suuri merkitys tunnelman välittämiseen. Kuitenkin musiikin tai äänen yhdistäminen kuvanveistoon ja veistosinstallaatioihin on nykypäivänä melko harvinaista. Tämä on osin hyvin hämmäntävää, koska musiikki on yksi hyvin selkeistä työkaluista joilla saadaan aikaan katsojassa tunteita. Musiikin perusteissa opetetaan duurin olevan iloinen ja mollin surullinen. Näitä asioita hyödynnetään paljon esittävässä taiteissa, miksi ääntä ei siis yleensä yhdistetä kolmiulotteiseen veistämiseen?

Yksi syy voi olla kuvanveiston historiassa. Veistolla on pitkät käsityöläisyyden perinteet ja musiikilla on omat ikaikaiset perinteensä. Näiden perinteiden rikkominen tuntuu olevan hyvin vaikeaa. Veistossa edelleen veistäjä on teoksensa fyysinen tekijä (paitsi esimerkiksi julkisissa veistoksessa) ja tästä syystä veistäjän voi olla vaikea ajatella ottavansa prosessiin mukaan ulkopuolisen henkilön. Kuvanveisto ja musiikki vaativat molemmat alaan syventymistä ennen kuin sen mahdollisuudet hahmottuvat. Työryhmässä työskenteleminen perinteisillä kuvataiteen aloilla kuten kuvanveistossa, maalauksessa ja grafiikassa, on melko vieras ajatus. Veistäjä hallitsee materiaalin ja haptiikan

hyödyntämisen kuin itsestään, kun taas musiikki vetoaa kuuloaistiin, jonka toimintaperiaatteisiin liike ja tila vaikuttaa paljon vähemmän. Toki tilallisuus on mukana myös äänen maailmassa, mutta ääni kehollistuu hyvin erilaisin keinoin kun fyysinen veistos.

Myös tekniset vaikeudet tuovat omat haasteensa veistoksen ja äänimaailman yhdistämiseen. Veistäjänä tuntuu että äänen tulisi lähteä veistoksen fyysisestä ominaisuudesta. Digitaalinen ääniveistoksen yhteydessä ikään kuin rikkoo veistoksellisuutta ja sen käsityöhön sitoutuvaa tarkoitusta. Jokaisella osalla tulee olla oma funktionsa yhtälössä, ja katsojan tulee voida nähdä mistä mikin asia syntyy. Ääni jonka syntylähdettä ei voi fyysisesti paikantaa, hämmäntää veistoksen olemusta. Kuitenkin äänen käyttö veistosinstallaatioissa voi luoda syvempää ruumiillista kokemusta paikasta, jossa installoitu veistos sijaitsee. Äänimaisemalla voidaan syventää katsojan paikkakokemusta ja saada aikaan tulkintaa ohjaavia suuntia. Äänen avulla voidaan viestiä ennen kaikkea paikkaa, jossa installaatio sijaitsee. Valitulla äänimaisemalla suljetaan pois näyttelypaikan luontainen äänimaisema ja luodaan tilalle illuusio jostain toisesta tilasta.

3.6. Aistikokemusten haasteet taiteessa

Aistihavaintoja hyödyntämällä pystytään siis luomaan katsojalle monenlaisia tunteita. Kuitenkin aistikokemuksen hyödyntämisessä on suuria eroja jos vertaamme kuvataidetta ja teatteria. Teatterissa kaikki keinot on sallittuja. Katsojan tunteita ohjaillaan niin valoin, äänin kuin kuvin. Näyttelijät ilmentävät omilla ruumillaan katsojille tunteita ja tapahtumia, joihin katsojan toivotaan uppoutuvan. Taidenäyttelyissä usein keinot ovat paljon hienovaraisempia.

Harvoin kuvataiteessa teos muuttuu äänien, valojen ja ympäristön kanssa liian hahmottamattomaksi kokonaisuudeksi. Teos on siis aina selkeästi hahmotettavissa. Jos teos on veistos, silloin valo ei kuulu teokseen, joten sitä ei säädetä liikaa. Tämän kaikkeen saattaa vaikuttaa ajatus siitä että taide on myytävä esine, jonka on tarkoitus päätyä joko yksityisen henkilön kodin seinälle, tai yrityksen aulan koristeeksi. Tästä syystä veistos harvoin voi käyttää montaa eri mediaa sisältönsä ja tunnelmansa välittämiseen. Kun teatteri pystyy käyttämään laajaa skaalaa, täytyy kuvataiteessa opetella yksityiskohtaisemmin hyödyntämään veistosten haptisia mahdollisuuksia. Teatterin ja veistoksen erot ovat suuria juuri katsojan etäisyysde

vuoksi. Lavastus ei voi käyttää hyväkseen samanlaista haptisuutta kuin mitä veistos voi tarjota. Tästä syystä teatterissa on tärkeä käyttää muihin aisteihin pohjautuvia tekniikoita hyödyksi kun taas kuvataiteessa niiden käyttö saattaa olla monissa tapauksissa sisällön välittymisen kannalta tarpeetonta.

4. Johtopäätökset

Tutkielmassani etsin installaation, veistoksen ja lavastuksen rajapintoja. Huomasin, kuinka tärkeässä osassa kosketus, liike ja etäisyys teoksen kokemisessa on. Tekijänä on joskus vaikea hahmottaa mitä katsoja todellisuudessa teoksesta saa. Kun veistäjänä on fyysisesti teoksessaan kiinni, on hyvä pysähtyä ajattelemaan kuinka katsoja kiinnittyy käytettäviin materiaaleihin ja työtappoihin. Veistäjänä materiaali ja sen kosketeltavuus on itseisarvo, jonka merkityksen teoksen tulkinnassa helposti itse unohtaa. Sillä on kuitenkin suuri merkitys kuinka teoksen tuo esille, ja kuinka paljon liikkumavaraa katsojalleen antaa.

Koska edelleen veistos mieltyy helposti pysyvään ja paikalleen jähmettyneeseen patsaaseen, on minun tekijänä tärkeä muistaa, että veistoksessa ja erityisesti installaation kokemisessa liikkuminen ympärillä olevassa tilassa, on tärkeässä osassa tulkintaa. Toisin kuin teatterissa, kuvataiteen kentällä katsoja päästetään liikkumaan ja kokemaan tunnelmia koko kehollaan. Tätä asiaa olisi mahdollista hyödyntää vielä enemmän ottamalla mukaan synesteettisiä elementtejä ja hyödyntämällä ihmisen kaikkia aisteja.

Kun lähdin kirjoittamaan tätä tutkielmaa, koetin löytää eroja installaation, veistoksien ja lavastuksen välillä. Teoksen ja katsojan asettelu tuntuu olevan olennaisin eroavaisuus näiden kolmen taidemuodon kesken. Itselleni kirkastui myös kuinka vahvasti käsityö, materiaalit ja haptinen havainnointi vaikuttavat teoksen sisältöön. Tämän asian olin toki tiennyt kokemuksesta jo entuudestaan, mutta asian tarkastelu toi minulle selkeästi esiin sen, kuinka paljon ihminen havainnoi kehonsa kautta, ja kuinka tämä vaikuttaa teoksen tulkintaan.

LÄHTEET:

Bacci Fancesca, Melcher David, ART AND THE SENSES, Oxford University Press, 2011

Haapoja Terike, ESITYS vai INSTALLAATIO Joitakin huomioita, julk. Teatteri –lehti 1/2006
<http://catchline.fi/terike2/wp-content/uploads/2012/11/TH-Esitys-ja-installaatio.pdf>

<http://blog.art21.org/wp-content/uploads/2010/12/sandback-e1293479550665.jpg>